
ДОВГАНЬ ГАЛИНА ВІТАЛІЙВНА,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
Україна, м. Львів
e-mail: halya_dovhan@o2.pl

УДК 342(438)(061.1 ЄС)

Акти вторинного права Європейського Союзу як предмет конституційної скарги: правові позиції Конституційного Трибуналу Республіки Польща

Стаття присвячена проблемі конституційного контролю відповідності актів вторинного права ЄС Конституції. Наведено позицію Європейського Суду Справедливості, який наголошує на необхідності дотримання принципу верховенства права ЄС у національній правозастосовній практиці. Проаналізовано рішення Конституційного Трибуналу Республіки Польща від 16.11.2011 р., в якому вперше в ЄС у порядку розгляду конституційної скарги досліджувалася відповідність регламенту Конституції. Судді проголосили пріоритет національних конституційних прав і свобод над правом ЄС крізь призму верховенства Конституції у національній системі джерел права. Застерігаючи можливий конфлікт компетенції, Конституційний Трибунал розмежував завдання свої та Європейського Суду Справедливості. Представлено позиції польських науковців щодо вказаної проблеми. Автор звертає увагу на складність визначення наслідків прийняття рішення про невідповідність акта вторинного права ЄС національній конституції.

Ключові слова: верховенство права ЄС, правовий акт ЄС, Європейський Суд Справедливості, конституційна скарга, Конституційний Трибунал Республіки Польща, регламент.

Постановка проблеми. Із підписанням Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – УА), та

тимчасовим застосуванням частини її положень з 1 січня 2016 р. відбулося автоматичне розширення системи джерел права України шляхом включення до неї *acquis communautaire*. Проте, незважаючи на положення УА, які, по суті,

зумовлюють кардинальні зміни у правовій системі України, ймовірно правові наслідки цієї події майже не досліджуються. Очевидним є той факт, що співіснування правової системи ЄС та національної правової системи зумовлює виникнення численних правових колізій. Серед іншого, це стосується співвідношення різних правових актів ЄС та національного законодавства України. Доцільним видається вивчення досвіду держав – членів ЄС, які вже працювали певну базу можливих розв'язань тих колізій, які без винятків виникають у кожній державі, в якій діє *acquis communautaire*. На особливу увагу в цьому контексті заслуговує практика Конституційного Трибуналу Республіки Польща (далі – КТ). Саме цей суд вперше в ЄС розглянув по суті справу щодо відповідності правового акта ЄС національному законодавству, зокрема Конституції Республіки Польща (далі – Конституція РП).

Метою статті є аналіз повноважень КТ щодо можливості конституційного контролю актів вторинного права ЄС.

Аналіз проведено на основі рішень КТ, позицій представників польської правової доктрини, рішень Європейського Суду Справедливості (далі – ЄСС), відповідного законодавства Республіки Польща. Уперше наведено основні положення окремих рішень КТ у сфері права ЄС українською мовою.

Виклад основного матеріалу. У ст. 2 Акта про умови приєднання до ЄС Чеської Республіки, Республіки Естонія, Республіки Кіпр, Республіки Латвія, Республіки Литва, Республіки Угорщина, Республіки Мальта, Республіки Польща, Республіки Словенія та Сло-

вацької Республіки та узгодження із договорами, на яких базується ЄС, 2003 р. передбачено, що: «З моменту приєднання положення установчих договорів та акти, прийняті інститутами та Європейським Центральним Банком до приєднання, є обов'язковими для нових держав-членів та повинні застосовуватися в цих державах на умовах, передбачених цими договорами та цим актом» [1]. На думку Я. Бартша, це положення є однозначним підтвердженням прямої дії та пріоритету права ЄС щодо національного права держав, які вступають до ЄС [2, с. 442].

ЄСС дотримується моністичної концепції співвідношення права ЄС та права держав – членів ЄС. Розвиваючи у своїй практиці принцип верховенства права ЄС, ЄСС послідовно відстоює його абсолютний характер – пріоритет щодо всіх правових норм національного права незалежно від їх ієрархії. Незважаючи на те, що з моменту винесення рішення у справі *Van Gend & Loos* минуло більше 50-ти років, тим не менш ЄСС у рішеннях продовжує наголошувати на необхідності дотримання принципу верховенства права ЄС. Наприклад, у рішенні у справі *Krzysztof Filipiak v. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu* (2009 р.) зазначено, що: «Згідно із усталеною судовою практикою національний суд, який повинен в межах своєї компетенції застосовувати положення права ЄС, зобов'язаний забезпечити їх дію. У випадку необхідності він з власної ініціативи повинен не застосовувати будь-яку норму національного законодавства, яка йому суперечить, навіть якщо вона була прийнята пізніше. При цьому суду не

обов'язково звертатися або очікувати на попереднє усунення таких положень у законодавчому або іншому конституційному порядку» [3].

У науковій літературі представлені різні правові наслідки дії принципу верховенства права ЄС у випадку конфлікту із національним законодавством. С. Мік виділяє, серед інших, такі як: 1) заборона оспорювати дійсність норм права ЄС національними судами (у тому числі конституційними судами); 2) заборона застосування національними органами будь-яких норм національного законодавства, які суперечать праву ЄС [4, с. 286].

Згідно із ст. 263 Договору про функціонування ЄС лише ЄСС уповноважений контролювати дійсність актів, виданих інститутами ЄС [5]. Це положення було деталізоване у практиці ЄСС. Наприклад, у рішенні у справі Foto-Frost вказано, що національні суди не мають повноважень визнавати правовий акт ЄС недійсним (п. 20). Це аргументовано тим, що: «Одне із основних завдань ЄСС – це забезпечення однакового застосування права ЄС національними судами. Розбіжності між судами держав-членів щодо дійсності правових актів ЄС ставитимуть під загрозу єдність правового порядку ЄС та будуть применшувати фундаментальну вимогу правової визначеності» (п. 15) [6].

Д. Лещикевич вважає помилковим робити висновок на основі рішення у справі Foto-Frost про неможливість здійснення національними судами конституційного контролю щодо актів вторинного права ЄС. На її думку, надання їм таких можливостей впливає із при-

оритетності основних прав в ЄС щодо принципу однакового застосування права ЄС. Наголошується, що у справі Foto-Frost слід відмежовувати «контроль» від «визнання недійсності». Вона звертає увагу на те, що, попри те, що національні суди не можуть визнати акт вторинного права ЄС недійсним, це не означає, що вони не можуть здійснювати щодо нього контроль [7, с. 82].

Проте в той час як взірцем контролю для ЄСС є право ЄС та міжнародне право, національні органи конституційного контролю прагнуть забезпечити верховенство конституції у національному правопорядку. Вирішення проблем співвідношення джерел права ЄС та держав-членів дещо полегшується, якщо колізійні правила закріплені у конституції. Але і в цій ситуації складно дати однозначну відповідь на питання, яким чином слід діяти у випадку виникнення сумнівів щодо відповідності акта вторинного права ЄС національному законодавству, і в першу чергу конституції.

А. Вирозумська вважає, що в Конституції РП питання пріоритету права ЄС повністю не врегульовано, оскільки у ній прямо не передбачено, що норми первинного чи вторинного права ЄС можуть мати пріоритет щодо конституційних норм [2, с. 471].

Згідно із ст. 8 Конституція є найвищим правом Республіки Польща. У ст. 9 передбачено, що Республіка Польща дотримується міжнародного права, яке є для неї обов'язковим. Єдиним положенням Конституції РП, в якому згадується про вторинне право ЄС, є ч. 3 ст. 91, у якій передбачено, що: «Якщо це передбачено у ратифікованому Рес-

публікою Польща договорі, який є установчим для міжнародної організації, створюване нею право застосовується безпосередньо, а у випадку колізії із законами має пріоритет щодо них» [8].

К. Дзялоха зазначає, що вказівка на безпосереднє застосування означає те, що правовий акт ЄС з моменту його створення стає частиною національного правопорядку Польщі. Він підкреслює, що чітко визначений обсяг застосування принципу верховенства права ЄС – щодо співвідношення вторинного права ЄС та законів. При цьому мова йде лише про пріоритет застосування, тобто норма національного законодавства не втрачає своєї юридичної сили, вона не «усувається», лише обмежується її застосування. У цьому контексті важливим питанням є співвідношення вторинного права ЄС та Конституції РП. На думку автора, на відміну від законів Конституція матиме пріоритет у випадку колізії із вторинним правом [9, с. 7–8].

Т. Ярошинський вважає, що положення ч. 3 ст. 91, підтверджуючи спеціальний статус актів вторинного права ЄС, є насамперед колізійним застереженням для правозастосовних органів [10, с. 81].

КТ здійснює абстрактний та конкретний конституційний контроль. У постанові КТ від 17.12.2009 р. (справа U 6/08) судді вказали на те, що акти вторинного права ЄС не можуть бути предметом абстрактного контролю, оскільки в Конституції РП міститься вичерпний перелік джерел права, які підлягають такому контролю; ці акти до нього не входять [11].

Конкретний контроль КТ здійснює або на підставі внесеного судами правового питання, або внесеної фізичними чи юридичними особами конституційної скарги [8].

Допустимість конституційного контролю правового акта ЄС у порядку розгляду конституційної скарги стала предметом аналізу КТ у 2011 р. при розгляді справи, яка стосувалася Регламенту Ради №44/2001 від 22.12.2000 р. про юрисдикцію та визнання судових рішень, а також їх виконання у цивільних та господарських справах. Це була перша справа, в якій КТ досліджував конституційність правового акта ЄС, хоча Польща вже сім років була членом ЄС.

Заявниця внесла до КТ конституційну скаргу щодо відповідності декількох положень регламенту окремим конституційним нормам. Суддям необхідно було дати відповіді на питання: чи наділений КТ повноваженнями щодо перевірки конституційності правових актів ЄС та чи можуть бути предметом конституційної скарги правові акти ЄС.

Згідно із ч. 1 ст. 79 Конституції РП кожен, чий конституційні свободи або права були порушені, має право на умовах, передбачених у законі, подати скаргу до КТ щодо *відповідності до Конституції закону чи іншого нормативного акта*, на підставі якого суд або орган публічної адміністрації прийняв остаточне рішення про його права чи обов'язки, передбачені у Конституції [8]. Відповідно слід було з'ясувати, чи можна правові акти ЄС розглядати як нормативний акт у розумінні ч. 1 ст. 79.

КТ дотримується матеріальної концепції розуміння нормативності правового акта, згідно із якою визначальним

є зміст, а не форма акта. У рішенні наголошено, що: «нормативним є акт, який встановлює правові норми загального (адресований конкретній групі адресатів, виділений на основі якоїсь спільної ознаки) та абстрактного (встановлює певні зразки поведінки) характеру». На думку суддів, нормативним актом у розумінні ч. 1 ст. 79 може бути не лише нормативний акт, виданий державним органом Польщі, але також – за умови відповідності передбаченим умовам – акт, виданий органом міжнародної організації, членом якої є Польща. У першу чергу це стосується правових актів ЄС, оскільки вони є джерелом права в Польщі (п. 1.3). Судді зазначили, що предметом контролю може бути будь-який нормативний акт, який був підставою для прийняття остаточного рішення судом або органом адміністрації щодо прав, свобод чи обов'язків скаржника, передбачених Конституцією РП (п. 1.2). Оскільки регламент є правовим актом, який безпосередньо застосовується у державах – членах ЄС, то цьому критерію він також відповідає. Таким чином, КТ вирішив, що регламент відповідає ознакам нормативного акта в розумінні ч. 1 ст. 79 [12].

КТ нічого не згадав про інші правові акти ЄС, зокрема директиви та рішення. Хоча у деяких випадках, визначених у практиці ЄС, вони також відповідають ознакам нормативного акта, який може бути предметом конституційної скарги у викладеному в рішенні розумінні КТ.

У рішенні зазначено, що в ч. 3 ст. 91 закріплено пріоритет положень регламенту у випадку колізії із законами. Проте, з огляду на зміст ч. 1 ст. 8, Кон-

ституція РП є правовим актом вищої юридичної сили і має пріоритет щодо всіх правових актів, які діють у правопорядку Польщі, у тому числі і джерел права ЄС. Беручи це до уваги, КТ визнав допустимим контроль відповідності регламентів Конституції РП [12].

Таким чином, КТ зайняв позицію, протилежну ЄС, а саме: необхідність дотримання принципу верховенства Конституції РП у національній правовій системі.

Серед польських науковців немає єдності щодо того, як діяти у випадку колізії між нормами права ЄС та Конституцією РП. Деякі з них вважають, що, з огляду на відсутність у Конституції РП положення про пріоритет права ЄС над всіма джерелами права Польщі, у випадку колізії з конституційною нормою право ЄС повинно «уступити». Це аргументують засадами законності, правової безпеки та єдності системи права, на основі яких недопустимою є дія в єдиній системі правил, які суперечать одне одному. Зміст ч. 3 ст. 91 а contrario дає підстави для більшості науковців стверджувати, що вона є свідченням пріоритету Конституції РП над вторинним правом ЄС. Опоненти принципу абсолютного пріоритету права ЄС посилаються на ч. 1 ст. 8, зміст якої, на їх думку, свідчить про те, що у випадку колізії з Конституцією РП норма права ЄС не лише не може застосовуватися, але повинна бути усунута із польського правопорядку [10, с. 96–98].

У польській правовій доктрині звертається увага на те, що визнання пріоритету Конституції над правом ЄС може потягнути за собою негативні для держави правові наслідки. Відповідно час-

тина науковців пропонує цікаве розв'язання цього делікатного питання. Пропонується тлумачити ч. 1 ст. 8 на основі розмежування понять «право Республіки Польща» і «право в Республіці Польща», беручи до уваги модель мультицентричності правової системи. Це було би типом «конституційної хвртки» для безколізійної дії вторинного права ЄС. За такої моделі Конституція містить норми вищої юридичної сили у польській підсистемі права, але не обов'язково у всьому конституційному правопорядку, який діє в Польщі [10, с. 99].

Визнаючи можливість виникнення конфлікту компетенцій, КТ наголосив у подальшій частині рішення на необхідності розмежування компетенції КТ та ЄСС. У той час як ЄСС контролює відповідність актів вторинного права ЄС установчим договорам, КТ контролює їх відповідність Конституції (п. 2.3). КТ звернув увагу на те, що ЄСС стоїть на сторожі права ЄС, у свою чергу, КТ повинен те саме робити щодо Конституції РП (п. 2.4). КТ повинен бути судом «останнього слова» у справах, які стосуються Конституції РП (п. 2.4) [12].

КТ зазначає, що держави – члени ЄС полегшують виконання інститутам ЄС завдань організації та утримуються від вчинення будь-яких дій, які би могли загрожувати реалізації цілей ЄС. Судді визнають, що складно з цим погодити визнання за державами компетенції розглядати питання позбавлення юридичної сили обов'язкових норм права ЄС (п. 2.5). У цьому контексті судді пропонують розглядати компетенцію КТ щодо контролю відповідності актів вто-

ринного права ЄС Конституції як таку, що має субсидіарний характер. Тому перед винесенням рішення про невідповідність необхідно впевнитися у змісті норм акта вторинного права, який є предметом контролю. Для цього можна використати механізм попереднього запиту до ЄСС (п. 2.6) [12].

Зміст регламенту, який був предметом скарги, не викликав сумнівів, тому КТ не скористався зазначеним механізмом. Варто підкреслити, що в рішенні міститься детальний аналіз змісту регламенту та його співвідношення із відповідним законодавством Польщі. На основі цього судді вирішили, що скарга не підлягає задоволенню, оскільки положення регламенту не суперечать Конституції РП.

Складним питанням є визначення наслідків прийняття рішення про невідповідність акта вторинного права ЄС Конституції РП. КТ зауважив, що такими можуть бути: позбавлення можливості застосування правового акта ЄС органами влади у Польщі та мати юридичні наслідки на її території. Судді визнали, що це було би складно узгодити із обов'язками держави – члена ЄС та принципом лояльної співпраці в ЄС. Наслідком винесення такого рішення можуть бути процес проти Польщі за ініціативою Європейської комісії та скарга до ЄСС за порушення зобов'язань, передбачених установчими договорами. З огляду на це судді наголосили, що рішення про невідповідність права ЄС Конституції РП повинно мати характер *ultima ratio* та мати місце лише тоді, коли за допомогою інших способів вирішити конфлікт між нормами не вдається [12].

Судді вважають, що після винесення такого рішення необхідно невідкладно вжити заходів щодо усунення суперечності між нормами. Конституційна засада прихильності Польщі європейській інтеграції та засада лояльності держав-членів щодо ЄС вимагають, щоби наслідки вступу в дію рішення КТ про невідповідність норм були відкладені (п. 2.7) [12]. Така можливість передбачена у ч. 3 ст. 190 Конституції РП: «Рішення КТ вступає в силу в день опублікування, проте КТ може визначити інший строк втрати юридичної сили нормативним актом» [8]. Хоча можна зауважити, що в цьому положенні йде мова про втрату юридичної сили, а не про припинення застосування.

Важливим питанням було визначення того, у чому саме може полягати невідповідність Конституції актів вторинного права ЄС у порядку розгляду конституційної скарги. Судді зазначили, що, беручи до уваги зміст ч. 1 ст. 79 Конституції РП, у скарзі повинно бути вказано, що норми вторинного права ЄС порушують конституційні права та свободи особи, закріплені у розділі II Конституції РП. Норми Конституції у сфері прав та свобод людини визначають планку, яка не може бути знижена, ані піддана сумніву як наслідок дії у державі права ЄС (п. 2.9). Слід звернути увагу на те, що КТ посилається на рішення Федерального конституційного суду ФРН, який послідовно відстоює пріоритет Конституції у національному правопорядку і вже тривалий час виступає головним опонентом ЄС у ЄС [12].

Від скаржника вимагається, щоби він чітко вказав, у чому полягає порушення його прав чи свобод. Він пови-

нен представити аргументи суттєвої невідповідності норм, які є предметом скарги, приписам Конституції. Одночасно особа повинна довести, що оскаржуваний акт істотно знижує рівень охорони прав і свобод у порівнянні з тим, який гарантує Конституція РП. Доведення цього є необхідним елементом вимоги детального викладу способу порушення прав чи свобод (п. 8.5) [12].

К. Вуйтович вважає, що сформульовані КТ умови позбавлення правового акта ЄС дії у національному правовому порядку надзвичайно складно виконати і вони вимагають додаткового тлумачення. Такий обмежувальний підхід до контролю конституційності є, серед іншого, обґрунтований принципом прихильності європейській інтеграції, який міститься у Конституції РП, та принципом лояльності держав-членів щодо ЄС, який закріплений в установчих договорах [7, с. 81]. На думку А. Вирозумської, хоча КТ і допустив можливість конституційного контролю правових актів ЄС, але водночас суттєво її обмежив, установивши критерії прийнятності конституційної скарги [2, с. 490].

Окремим питанням під час розгляду цієї справи було з'ясування того, чи КТ взагалі наділений повноваженнями щодо контролю вторинного права ЄС. У ст. 188 Конституції РП окреслено компетенцію КТ. Передбачено, що він приймає рішення у справах: 1) відповідності законів та міжнародних договорів Конституції; 2) відповідності законів ратифікованим міжнародним договорам, ратифікація яких потребувала попередньої згоди, закріпленої у законі; 3) відповідності правових приписів, які видаються центральними органами дер-

жавної влади, Конституції, ратифікованим міжнародним договором та законам; ...5) конституційної скарги, передбаченої ч. 1 ст. 79 [8]. Це питання було предметом наукової дискусії ще до винесення аналізованого вище рішення. Згідно із позицією першої групи науковців у статті міститься вичерпний перелік актів, які можуть бути предметом контролю ТК, і відповідно акти вторинного права ЄС до них не належать. Друга група науковців наголошувала на тому, що у ч. 5 ст. 188 виокремлено окрему компетенцію КТ, а тому предметом конституційної скарги можуть бути інші нормативні акти, не зазначені у ст. 188. КТ у своєму рішенні наголосив, що основною функцією конституційної скарги є охорона конституційних прав і свобод особи. На думку суддів, несправедливою була би інтерпретація ст. 188, яка би звужувала предмет контролю в порядку розгляду конституційної скарги. У такому випадку вона би не слугувала ефективній охороні прав і свобод особи (п. 1.2).

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Серед європейських органів конституційного контролю КТ першим зважився розглянути по суті складне в юридичному аспекті і делікатне у політичному питанні: співвідношення актів вторинного права ЄС та національної конституції. У своєму рішенні від 16.11.2011 р. судді допустили можливість контролю відповідності регламенту ЄС Конституції РП. Вони наголосили, що регламент ЄС відповідає ознакам нормативного акта і тому може бути предметом конституційної скарги. На їх

думку, при виявленні колізії між цими нормативними актами пріоритет матиме Конституція РП. Саме вона визнана правовим стандартом у сфері прав людини у національному правопорядку Польщі. Таким чином, КТ проголосив пріоритет національних конституційних прав і свобод над правом ЄС крізь призму верховенства Конституції у національній системі джерел права. Тим самим судді КТ зайняли протилежну ЄСС позицію, долучившись до «групи» конституційних судів, які заперечують абсолютний характер принципу верховенства права ЄС та відстоюють національну конституційну ідентичність. Прикметно, що в рішенні є посилання на рішення Федерального конституційного суду ФРН, який вже тривалий час виступає головним опонентом ЄСС у ЄС.

2. КТ обережно підійшов до вирішення питання про можливість здійснення ним контролю щодо актів вторинного права ЄС. Він застеріг конфлікт компетенцій, наголосивши на тому, що слід розмежовувати компетенцію КТ і ЄСС. У рішенні вказано, що ЄСС контролює відповідність актів вторинного права ЄС установчим договорам, натомість КТ контролює їх відповідність Конституції. Тим самим судді окреслили свою роль як суду «останнього слова» у справах, які стосуються Конституції РП.

3. У проаналізованій справі КТ не виявив суперечності регламенту Конституції РП. Але виникає питання: як би судді діяли у протилежному випадку? Адже найбільш складним питанням є не визначення того, яка норма матиме прі-

оритет у випадку колізії, а як визначити правові наслідки рішення про невідповідність акта вторинного права ЄС положенням конституції. Очевидно, при цьому слід урахувувати зобов'язання держави як члена ЄС. Будучи членом ЄС, держави автоматично визнали засадничі принципи права ЄС – верховенство права ЄС та його пряму дію. При визначенні співвідношення націо-

нального законодавства та правових актів ЄС держави повинні зважати на практику ЄСС, яка з моменту вступу до ЄС стає частиною системи джерел права. В ЄС діє ефективний механізм впливу на держави, які не дотримуються права ЄС. Усе це «стримує» органи конституційного контролю від винесення рішень, які би «розхитували» правопорядок ЄС.

Список використаних джерел

1. Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2003:236:TOC>.
2. Barcz J. Instytucje i prawo Unii Europejskiej / J. Barcz, M. Górka, A. Wyrozumska. – Warszawa : LexisNexis, 2012. – 500 s.
3. Krzysztof Filipiak v. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/.
4. Kenig-Witkowska M.-M. Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej / M.-M. Kenig-Witkowska, A. Łazowski, R. Ostrihansky. – Warszawa : Wydawnictwo C. H. Beck, 2011. – 456 s.
5. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>.
6. Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/.
7. Wójtowicz K. Sądy konstytucyjne wobec prawa Unii Europejskiej / K. Wójtowicz. – Warszawa : Wydawnictwo Trybunału Konstytucyjnego, 2013. – 460 s.
8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.
9. Garlicki L. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, tom V / L. Garlicki, K. Działocha, P. Sarnecki, W. Sokolewicz. – Warszawa : Wydawnictwo Sejmowe, 2007. – 786 s.
10. Jaroszyński T. Rozporządzenie Unii Europejskiej jako składnik systemu prawa obowiązującego w Polsce / T. Jaroszyński. – Warszawa : Wolters Kluwer SA, 2011. – 404 s.
11. Postanowienie z dnia 17 grudnia 2009 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/>.
12. Wyrok z dnia 16 listopada 2011 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/>.

References

1. Act concerning the conditions of accession of the Czech Republic, the Republic of Estonia, the Republic of Cyprus, the Republic of Latvia, the Republic of Lithuania, the Republic of Hungary, the Republic of Malta, the Republic of Poland, the Republic of Slovenia and the Slovak Republic and the adjustments to the Treaties on which the European Union is founded. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2003:236:TOC> [In English]

2. Barcz, J., Górka M., & Wyrozumska A. (2012). *Instytucje i prawo Unii Europejskiej*. Warszawa: LexisNexis. [In Polish]
3. Judgement of the European Court of Justice C-314/08 Krzysztof Filipiak v. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu. *curia.europa.eu*. Retrieved from http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/ [In English]
4. Kenig-Witkowska, M. M., Łazowski, A., & Ostrihansky, R. (2011). *Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck. [In Polish]
5. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT> [In English]
6. Judgement of the European Court of Justice C-314/85 Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost. *curia.europa.eu*. Retrieved from http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/ [In English]
7. Wójtowicz, K. (2013). *Sądy konstytucyjne wobec prawa Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Trybunału Konstytucyjnego. [In Polish]
8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. *sejm.gov.pl*. Retrieved from <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> [In Polish]
9. Garlicki, L., Działocha, K., Sarnecki, P., & Sokolewicz, W. (2007). *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz* (Tom V) . Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe. [In Polish]
10. Jaroszyński, T. (2011). *Rozporządzenie Unii Europejskiej jako składnik systemu prawa obowiązującego w Polsce*. Warszawa: Wolters Kluwer SA. [In Polish]
11. Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 grudnia 2009 r. *trybunal.gov.pl*. Retrieved from <http://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/> [In Polish]
12. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 listopada 2011 r. *trybunal.gov.pl*. Retrieved from <http://trybunal.gov.pl/sprawy-w-trybunale/katalog/> [In Polish]

Довгань Г. В., кандидат юридических наук, доцент кафедры интеллектуальной собственности, информационного и корпоративного права Львовского национального университета имени Ивана Франко, Украина, г. Львов
e-mail: halya_dovhan@o2.pl

**Акты вторичного права Европейского Союза
как предмет конституционной жалобы: правовые позиции
Конституционного Трибунала Республики Польша**

Статья посвящена проблеме конституционного контроля соответствия актов вторичного права ЕС Конституции. Представлена позиция Европейского Суда Справедливости, который подчеркивает необходимость соблюдения принципа верховенства права ЕС в национальной правоприменительной практике. Проанализировано решение Конституционного Трибунала Республики Польша от 16.11.2011 г., в котором впервые в ЕС в порядке рассмотрения конституционной жалобы исследовалось соответствие регламента Конституции. Судьи провозгласили приоритет национальных конституционных прав и свобод над правом ЕС сквозь призму верховенства Конституции в национальной системе источников права. Предполагая возможный конфликт компетенции, Конституционный Трибунал размежевал задания свои и Европейского Суда Справедливости. Представлены позиции польских ученых относительно указанного вопроса. Автор обращает внимание на трудности определения последствий принятия решения о несоответствии акта вторичного права ЕС национальной конституции.

Ключевые слова: верховенство права ЕС, правовой акт ЕС, Европейский Суд Справедливости, конституционная жалоба, Конституционный Трибунал Республики Польша, регламент.

Dovhan H. V., PhD in Law, Associate Professor of the Department of Intellectual Property, Informational and Corporate Law of Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine, Lviv
e-mail: halya_dovhan@o2.pl

**Legal Acts of the European Union as the Object
of the Constitutional Complaint: Racio Decidendi
of the Constitutional Tribunal of the Republic of Poland**

The article is devoted to the issue of constitutional control of legal acts of the European Union as for their compliance with the Constitution. Court of Justice of the European Union insists on the absolute scope of the supremacy principle in spite of the hierarchy of national legal norms. According to Art. 263 of the Treaty on the Functioning of the European Union it is the Court of Justice of the European Union who shall review the legality of acts adopted by the institutions of the European Union. This provision has been detailed in the Court's case-law. For example, in Foto-Frost the Court clarified that national courts are not empowered to declare European Union's legal act void. For the first time in the judicial practice of the member states' constitutional courts, this sensible issue was tackled by the Constitutional Tribunal of Poland in 2011. The compliance of regulation with the Constitution had been questioned. The Tribunal upheld that such an examination is admissible in a way of a constitutional complaint. Judges differentiated the competence of the Constitutional Tribunal from the competence of the Court of Justice. The Tribunal said that in case of conflict between the European Union's legal act and Constitution of Poland the provisions of the latter must be applied. Constitutional Tribunal proclaimed the priority of national constitutional rights over the European Union law in Polish legal order.

Key words: European Union law supremacy, legal act of the European Union, Court of Justice of the European Union, constitutional complaint, Constitutional Tribunal of the Republic of Poland, regulation.